

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Михалко О.Г. ст. викладач
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

Останнім часом особливої актуальності набули проблеми забезпечення соціально-економічних гарантій сталого продовольчого забезпечення населення.

Проблема продовольчої безпеки завжди посідає провідне місце у загальній національній безпеці кожної країни, оскільки є обов'язковою умовою та передумовою соціальної та економічної стабільності держави.

Продукти харчування є важливими та незамінними в життєдіяльності людини. Тому розвиток харчової промисловості і сільськогосподарська продукція, що є основою харчування, виступає демографічним чинником. Цей чинник є основним для забезпечення природних потреб людини. Звідси вивчення проблем продовольчої безпеки має значну актуальність.

В міжнародних угодах визначення продовольчої безпеки має наступне трактування - "це такий стан економіки, при якому всім і кожному гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної води та інших продуктам в якості, асортименті і обсягах, достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я і відтворення населення країни" [2, с. 348].

Продовольча безпека має розглядатися у рамках країни в цілому та в регіональному аспекті зокрема, що зумовлюється різноманітністю природно-кліматичних умов, соціально-економічним становищем окремих територій, демографічною ситуацією. Задоволення потреб у продовольстві повинно здійснюватися відносно кожної конкретної людини у місцях її проживання. Причому основний тягар у формуванні продовольчої безпеки покладатися саме на суб'єкти держави, які несуть безпосередню відповідальність перед населенням за його достатнє забезпечення якісним продовольством.

Виявлення загроз і прогнозування наслідків їх дії має здійснюватися на основі моніторингу показників продовольчої безпеки, враховуючи комплексну їх оцінку порівняно з пороговими значеннями індикаторів продовольчої безпеки. Проведена оцінка рівня продовольчої безпеки в Україні з використанням таких індикаторів свідчить про недостатність її забезпечення. Особливо це стосується показників, які визначають економічну доступність продовольства і мають критичне значення.

Найвищий ступінь безпеки має місце тоді, коли весь комплекс показників перебуває в допустимих межах своїх порогових значень, а порогові значення кожного з показників досягаються не на шкоду іншим.

В історичному плані досвід людства без будь-яких сумнівів на перше місце ставить продовольчу безпеку (друге місце в сучасному світі, безумовно, належить енергетичній безпеці, третє - інформаційній). Сьогодні продовольча безпека визначається як самостійний об'єкт внутрішньої та зовнішньої політики держави. Кількість публікацій, наукових і практичних заходів різного рівня, нормативно-правових документів з цього питання стрімко зростає у багатьох країнах світу і вимірюється десятками тисяч одиниць.

Окремі автори і творчі колективи вивчають це питання з різних позицій: міжнародної безпеки; національної безпеки; зовнішньоекономічної політики; агро-промислової політики; соціальної політики; медичних норм тощо. Але всі ці аспекти нерозривно пов'язані між собою.

Активізація процесів глобалізації, загострення проблем безпеки у багатьох регіонах світу стають об'єктивними передумовами перегляду стану національної безпеки в цілому та її основи — економічної безпеки з усіма її складовими. Нові економічні умови, геополітична динаміка початку XXI ст. вимагають принципово інших підходів вирішення проблеми забезпечення продовольчої безпеки. Теоретичне обґрунтування та практична реалізація політики продовольчої безпеки не можуть розглядатись у відриві від загальної концепції національної, в цілому, та економічної, в першу чергу, безпеки, яка повинна визначати реальні механізми попередження екстремальних ситуацій будь-якого походження і мінімізації їх можливих наслідків для населення України за різними сценаріями та прогнозами розвитку подій, що можуть викликати загрози для продовольчої безпеки.

Проблема продовольчої безпеки взагалі та в надзвичайних ситуаціях зокрема поки що не має достатньо повного, усталеного понятійного апарату.

Як перший крок до належного правового рівня продовольчої безпеки слід розглядати забезпечення з боку держави права населення на одержання продовольства, тобто продовольчої доступності. Таке право не повинно припиняти свою дію за будь-яких умов чи ситуацій, поки існує держава.

Зазначимо, що її розв'язання значно ускладнюється в умовах, коли відсутні або пригнічені можливості міжнародної торгівлі, особливо в разі економічних депресій, широкомасштабних ; воєнних конфліктів чи стихійних лих.

Вирішення продовольчої проблеми безпосередньо пов'язано зі створенням міжнародної системи економічної безпеки. Одних об'єктивних передумов для справжнього вирішення глобальних проблем, включаючи проблему продовольчої безпеки, зовсім недостатньо. Необхідна ще й глобальна політика, що будується з урахуванням балансу інтересів. А для цього потрібні сильні позиції зовнішньоекономічної політики України, розвиток співпраці лише з тими суб'єктами міжнародної економіки, які довели свою здатність і готовність до взаємовигідного співробітництва. Усе це варто того, щоб безперервно та наполегливо відпрацьовувати, шукати і знаходити оптимальні рішення та домагатись їх практичного здійснення, не поступаючись національними інтересам

Створення системи продовольчої безпеки цілком відповідає національним інтересам, статті 1 Конституції України і є конституційним обов'язком держави та її громадян. Саме тому вирішення проблеми підвищення рівня економічної безпеки та її життєво важливої складової – продовольчої безпеки на державному рівні є надзвичайно важливим завданням. Його вирішення можливе на шляху розробки та впровадження відповідного правового механізму, який дозволив би дотримуватись національних інтересів, враховуючи зокрема й інтереси приватного підприємництва.

Отже, забезпечення національної продовольчої безпеки повинно ґрунтуватися на системному підході до вирішення її завдань. Основними з цих завдань слід вважати такі:

- відпрацювання ринкового механізму господарювання та справедливий перерозподіл прибутку між галузями народного господарства;
- забезпечення ресурсної достатності продовольчих товарів за рахунок нарощування їх власного виробництва;
- стабільність продовольчого постачання протягом року на всій території України і за будь-яких умов;
- доступність харчових продуктів усім верствам населення незалежно від їх доходів, що вимагає надання відповідних дотацій з боку держави;
- забезпечення належної якості та екологічної безпеки продовольчих товарів;
- формування раціональної структури споживання продуктів харчування.

Література

1. Басюркіна Н.Й. Забезпечення продовольчої безпеки в умовах трансформації економіки України / Н.Й. Басюркіна // Вісник

соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – Вип. 29. – Одеса : Вид-во ОДЕУ, 2008. – С. 89-98.

2. Гойчук О.І. Продовольча безпека. Монографія. / О.І. Гойчук. – Житомир: Полісся, 2004. – 348-359 с.

3. Гойчук О.І. Продовольча безпека: структура, рівні та критерії забезпечення / О.І. Гойчук // Загальні проблеми економіки. – 2003. – № 12. – С. 12-18.

4. Зеленська О.О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні / О.О. Зеленська // Вісник ЖДТУ.- 2012. - № 1 (59). - С.108-112

5. Кочетков О.В. Формування системи показників продовольчої безпеки України / О.В. Кочетков, Р.В. Марков // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С. 142-158.

6. Лукінов І.І. Про стратегію трансформування АПК та забезпечення продовольчої безпеки України / І.І. Лукінов, П.Т. Саблук // Економіка України. – 2000. – № 9. – С. 62-81.